

Poslovni udjeli kao predmet bračne stečevine

Bedeković, Gabrijela

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:346650>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

PRAVNI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
KATEDRA ZA OBITELJSKO PRAVO

GABRIJELA BEDEKOVIĆ
POSLOVNI UDJELI KAO PREDMET BRAČNE STEČEVINE
DIPLOMSKI RAD

MENTOR: IZV. PROF. DR. SC. IVAN ŠIMOVIĆ

ZAGREB, rujan 2022.

Izjava o izvornosti

Ja, Gabrijela Bedeković, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Gabrijela Bedeković v.r.

Sadržaj

1. UVOD	2
2. BRAČNA STEČEVINA	3
2.1. Pojam bračne stečevine	3
2.2. Bračna zajednica	4
2.3. Predmet bračne stečevine.....	5
3. POSLOVNI UDJELI	6
3.1. Pojam poslovnog udjela	6
3.2. Članstvo u društvu s ograničenom odgovornošću	6
3.3. Više imatelja jednog poslovnog udjela.....	7
3.4. Knjiga poslovnih udjela	8
4. POSLOVNI UDIO KAO BRAČNA STEČEVINA	9
4.1. Općenito.....	9
4.2. Sudski postupci u povodu utvrđenja poslovnog udjela kao bračne stečevine i utvrđenja ovlaštenika na poslovnom udjelu.....	10
4.2.1. Mjerodavno pravo	10
4.2.2. Stvarna nadležnost.....	11
4.2.3. Tužbeni zahtjev	13
4.2.3.1. Pogrešno postavljene tužbene zahtjevi - primjeri iz sudske prakse	14
4.2.4. Osiguranje tražbine privremenom mjerom zabrane raspolaganja poslovnim udjelom.....	17
4.2.5. Zabilježba spora	20
4.2.6. Utvrđenje poslovnog udjela kao dijela bračne stečevine sudskom odlukom	20
5. PODJELA POSLOVNOG UDJELA KOJI JE DIO BRAČNE STEČEVINE	22
6. ZAKLJUČAK.....	25
7. POPIS LITERATURE	26

SAŽETAK

Brak, kao životna zajednica žene i muškarca, jedan je od najkompleksnijih pravnih, ali i životnih instituta kojeg čine emocionalni, osobni i imovinski odnosi, a ta se kompleksnost odražava i na podjelu bračne stečevine do koje dolazi uslijed prestanka bračne zajednice. Iako je Obiteljskim zakonom uveden institut bračne stečevine, prema kojem se, imovina dijeli u jednakim dijelovima, problem predstavlja utvrđivanje što je bračna stečevina, a što vlastita imovina. S obzirom da poslovni udjeli predstavljaju skup članskih prava i obveza te nije riječ o imovini u klasičnom smislu te riječi, situacija je još složenija. Na tom skupu prava i obveza bračni drugovi mogu biti zajednički ovlaštenici kako je to propisano Zakonom o trgovačkim društvima, a što je potvrdila i sudska praksa. Utvrđenje da poslovni udio predstavlja bračnu stečevinu ne rješava problem jer utvrđenjem ne dolazi do podjele tog udjela, niti je isto moguće u sudskom postupku iz razloga što je za podjelu potrebna suglasnost ovlaštenika na poslovnom udjelu te odluka skupštine društva.

KLJUČNE RIJEČI: bračna stečevina, poslovni udjeli, bračni drugovi

1.UVOD

U braku, kao zakonom uređenoj životnoj zajednici žene i muškarca, nastaju određeni osobni i imovinski odnosi između bračnih drugova. Imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili potječe iz te imovine naziva se bračnom stečevinom.¹ Na imovinske odnose u bračnoj zajednici, ako ih bračni drugovi nisu regulirali bračnim ugovorom, primjenjuje se zakonski režim uređen odredbama ObZ-a.² Tako ObZ propisuje da su bračni drugovi u jednakim dijelovima suvlasnici bračne stečevine (čl. 36. st. 3.), a isto se odnosi i na izvanbračne drugove, kao i na životne partnere.³

¹ Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15, 98/19 i 47/20 (dalje: ObZ), čl. 36. st. 1.

² ObZ, čl. 34.

³ „(1) Odredbe ovog Zakona o učincima izvanbračne zajednice primjenjuju se na životnu zajednicu neudane žene i neoženjenoga muškarca koja traje najmanje tri godine, a kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete ili ako je nastavljena sklapanjem braka.

(2) Izvanbračna zajednica koja ispunjava pretpostavke iz stavka 1. ovog članka stvara osobne i imovinske učinke kao bračna zajednica te se na nju na odgovarajući način primjenjuju odredbe ovog Zakona o osobnim i imovinskim odnosima bračnih drugova, odnosno odredbe drugih zakona u kojima se uređuju odnosi u poreznim stvarima, osobni, imovinski i drugi odnosi bračnih drugova.“ (ObZ, čl. 11.);

Obiteljski zakon ne određuje izričito što sve može biti predmet bračne stečevine, pa tako ne odgovara ni na pitanje ulaze li i pod kojim pretpostavkama poslovni udjeli u društvima s ograničenom odgovornošću u predmet bračne stečevine. Ipak, detaljnom analizom ObZ-a i Zakona o trgovačkim društvima⁴ dolazi se do zaključka da predmetom bračne stečevine mogu biti i poslovni udjeli trgovačkih društava koje je formalnopravno stekao samo jedan bračni drug unošenjem uloga u temeljni kapital društava, pod uvjetom da su novac, stvari ili prava koja su unesena kao ulog, stečeni radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili potječu iz te imovine.⁵

Odgovor na pitanje što sve potpada pod predmet bračne stečevine, dala je i sudska praksa.⁶ Predmet ovog rada bit će pregled pravne teorije i sudske prakse koja je potvrdila da poslovni udjeli mogu biti dijelom bračne stečevine, premda i dalje postoje brojna sporna pitanja. Sporna se pitanja javljaju, među ostalim, glede utvrđenja predstavlja li, u nekom konkretnom slučaju, poslovni udio bračnu stečevinu, i jednom kada se utvrdi da predstavlja, može li se i na koji način podijeliti poslovni udio, obzirom da se na isti kao institut prava društava, a ne stvarnog prava, ne primjenjuje stvarnopravni institut vlasništva.

2. BRAČNA STEČEVINA

2.1. Pojam bračne stečevine

Institut bračne stečevine javlja se u hrvatskom pravu stupanjem na snagu Obiteljskog zakona iz 1998. godine.⁷ Raniji Zakon o braku i porodičnim odnosima⁸ poznao je institut zajedničke imovine koji je zamijenjen bračnom stečevinom. Zajednička se imovina, za razliku od bračne stečevine, dijelila prema doprinosu svakog od bračnih drugova njenom stvaranju.⁹ Odredbom članka 36. stavka 1. ObZ-a definira se bračnu stečevinu kao imovinu koju su bračni drugovi

„Životni partneri su u jednakim dijelovima suvlasnici u partnerskoj stečevini, ako nije drugačije dogovoreno.“ (Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Narodne novine, br. 92/14, 98/19, čl. 51. st. 2.)

⁴ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19 (dalje: ZTD)

⁵ Šimović, I., Poslovni udjeli u društvu s ograničenom odgovornošću kao predmet bračne stečevine u Republici Hrvatskoj - teorijske dvojbe i izazovi u praksi, Zbornik radova: međunarodni naučni skup Dani porodičnog prava: najbolji interes djeteta u zakonodavstvu i praksi, 6, 2018., str. 253-265.

⁶ Aralica, T., Bračna stečevina i drugi imovinski odnosi bračnih drugova u sudskoj praksi; imovinski odnosi izvanbračnih drugova i životnih partnera: zakonski tekstovi i bogata sudska praksa, II. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2016., str. 20.

⁷ Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 162/98, 116/03.

⁸ Zakon o braku i porodičnim odnosima, Narodne novine, br. 11/78., 27/78., 45/89., 51/89., 59/90., 25/94., 162/98. (dalje: ZBPO).

⁹ Jakupak, T., Poslovni udjel(i) i bračna stečevina kroz praksu trgovačkih sudova, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 42, br. 2, 2021., str. 559-578.

stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili imovinu koja potječe iz nje, dok se u stavku 2. izričito određuje da su bračna stečevina i dobitak od igara na sreću i imovinska korist od autorskog prava i autorskom pravu srodnih prava ostvarena tijekom bračne zajednice.

Bračni su drugovi suvlasnici bračne stečevine u jednakim dijelovima, ako ne ugovore drugačije (čl. 36. st. 3. ObZ-a). U skladu s načelom zaštite autonomije volje stranaka, bračnim je drugovima ostavljena mogućnost da bračnim ugovorom urede svoje imovinske odnose kako im najbolje odgovara, odstupajući u potpunosti ili u određenoj mjeri od zakonskih odredaba.¹⁰

Bračnu stečevinu treba razlikovati od vlastite imovine.¹¹ Obiteljskim zakonom je određeno da vlastitu imovinu čini imovina koju bračni drug ima u trenutku sklapanja braka, imovina koju je bračni drug stekao tijekom bračne zajednice na različitom pravnom temelju od onog kojim se stječe bračna stečevina te autorsko djelo (čl. 39.). Prema tome, vlastitu imovinu čini nasljedstvo, darovi, naknada zbog invaliditeta, imovina stečena nakon prestanka bračne zajednice na bilo kojem pravnom temelju, stvari i prava koja pripadnu bračnom drugu nakon razvrgnuća bračne stečevine ili pojedinog prava iz bračne stečevine. Vremenski je kriterij za stjecanje vlastite imovine razdoblje izvan trajanja bračne zajednice. Što se tiče imovine koju je bračni drug imao prije sklapanja braka, a u nju je ulagao za vrijeme trajanja bračne zajednice, radi li se o bračnoj stečevini ili vlastitoj imovini, prosuđivat će se po pravilima koja se odnose na tu stvar ili pravo.¹²

2.2. Bračna zajednica

Za objašnjenje instituta bračne stečevine, važno je objasniti i pravni standard bračne zajednice koji nije istovjetan braku. Naime, sklapanjem braka ne nastaje nužno i bračna zajednica što je potvrdila i sudska praksa.¹³ Pretpostavka za postojanje bračne zajednice je volja bračnih drugova - *animus*. Čak i ako bračni drugovi ne žive zajedno (npr. netko od njih radi u drugoj državi ili na drugom mjestu), a žele živjeti kao bračni drugovi, smatra se da bračna zajednica

¹⁰ Hrabar, D., Hlača, N., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A., Majstorović, I., Čulo Margaletić, A., Šimović, I., Obiteljsko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2021., str. 456.

¹¹ Madžarov Matijević, S., Poslovni udio u društvu s ograničenom odgovornošću i bračna stečevina- aktualna pitanja iz prakse, Pravo u gospodarstvu : časopis za gospodarsko-pravnu teoriju i praksu, 58, 2019., str. 355-385.

¹² Hrabar, D., Hlača, N., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A., Majstorović, I., Čulo Margaletić, A., Šimović, I., op. cit., bilj. 10., str. 470-471.

¹³ Cikač, V., Podjela bračne stečevine s osvrtnom na poslovne udjele u d.o.o.-u, Financije, pravo i porezi, 6, 2015., str. 179-183.

postoji.¹⁴ Isto tako, ako bračni drugovi iz ekonomskih razloga nastave živjeti u zajedničkom kućanstvu, a pritom više ne postoji njihova volja da žive u bračnoj zajednici, ista je time prestala.¹⁵ Napuštanje zajedničkog doma s namjerom prekida bračne zajednice, bitna je indicija da je ona prestala. Ako brak prestaje razvodom ili poništajem, bračni spor može potrajati, i obično traje, i nakon prestanka bračne zajednice. U takvim je slučajevima potrebno dokazivati trenutak prestanka bračne zajednice u sudskom postupku, a teret je dokaza na onom bračnom drugu koji tvrdi da je bračna zajednica prestala određenog dana.¹⁶

2.3. Predmet bračne stečevine

Obzirom da ObZ ne sadrži listu taksativno navedenih stvari i prava koje mogu činiti predmet bračne stečevine, izuzev dobitaka od igara na sreću i imovinske koristi od autorskog prava i autorskom pravu srodnih prava (čl. 36. st. 2. ObZ-a), sudska praksa i pravna znanost utvrdile su da predmetom bračne stečevine mogu biti: plaća, drugi novčani prihodi iz rada, vlasništvo nad pokretninama i nekretninama nabavljenim sredstvima stečenim radom ili novcem, imovinska prava stečena na temelju ugovora o dosmrtnom ili doživotnom uzdržavanju, vlasništvo trgovačkog društva ili obrta ako je osnovano ulaganjem novčanih i drugih vrijednosti koje predstavljaju bračnu stečevinu te predmeti koji služe obavljanju zanata, poslovni udjeli u društvu s ograničenom odgovornošću, ušteđevina u novcu, pokretnine, nekretnine, prihodi od bračne stečevine (kamate, najamnina), prihodi od vlastite imovine do kojih se došlo radom, predmeti za osobnu uporabu, prava iz životnog osiguranja ili dodatnog mirovinskog osiguranja, prava na temelju dionica i dividende trgovačkih društava, prava iz namjenske stambene štednje i drugo. Za sve navedene stvari i prava bitno je da su stečena radom ili potječu iz imovine stečene radom u vrijeme trajanja bračne zajednice kako bi bila dijelom bračne stečevine.¹⁷

¹⁴ Hrabar, D., Hlača, N., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A., Majstorović, I., Čulo Margaletić, A., Šimović, I., op. cit., bilj. 10., str. 459.

¹⁵ Erdelac, M., Imovinskopravni odnosi u braku, Časopis za pravna i društvena pitanja Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera, 2, 2018., str. 9-35.

¹⁶ Cikač, V., op. cit., bilj. 13., str. 179.-180.

¹⁷ Hrabar, D., Hlača, N., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A., Majstorović, I., Čulo Margaletić, A., Šimović, I., op. cit., bilj. 10., str. 461-462.

3. POSLOVNI UDJELI

3.1. Pojam poslovnog udjela

Zakon o trgovačkim društvima ne definira pojam poslovnog udjela. Pravna znanost određuje da je poslovni udio ukupnost članskih prava i obveza uzetih kao cjelina i samostalni predmet prava. Stjecanjem poslovnog udjela odjednom se preuzima ukupnost svih članskih prava i svih članskih obveza kao jedinstvene cjeline.¹⁸ „Članstvo u društvu s ograničenom odgovornošću jest pravni položaj osobe u privatnopravnoj zajednici osoba oblikovanoj kao takvo društvo na temelju pripadanja osobe toj zajednici.“¹⁹ To pripadanje stvara trajni pravni odnos unutar društva i izražava se u pravnom položaju člana iz kojeg proizlaze uzajamna prava i obveze člana i društva te članova međusobno.²⁰

Društvo nastaje trenutkom upisa njegovog osnivanja u sudski registar, pa prema tome, to je i trenutak kada nastaje poslovni udio. Važno je napomenuti da nije primjereno govoriti o vlasništvu na poslovnom udjelu ili njegovom posjedovanju jer poslovni udio nije pojam stvarnog prava, već je ukupnost prava i obveza.²¹ Poslovni se udio izražava u novcu što služi njegovoj individualizaciji, izražavanju povezanosti poslovnog udjela s temeljnim kapitalom društva i ako nije društvenim ugovorom drukčije određeno, određenju članskih prava i obveza člana društva kojem pripada poslovni udio i odnosa među članovima društva.²² ZTD propisuje da član društva može imati više poslovnih udjela te zabranjuje izdavanje isprava o kojima ovisi postojanje prava na isplatu dividende, a izdane isprave nisu valjane (čl. 409. st. 2. i 3.).

3.2. Članstvo u društvu s ograničenom odgovornošću

Članstvo u društvu s ograničenom odgovornošću može se steći izvorno (originarno) i izvedeno (derivativno). Izvorno se članstvo u društvu s ograničenom odgovornošću stječe sudjelovanjem u osnivanju društva i sudjelovanjem u povećanju temeljnog kapitala društva ulozima, a

¹⁸ Barbić, J., Poslovni udio kao utjelovljenje članstva u društvu s ograničenom odgovornošću, *Pravo i porezi*, 12, 2000., str. 6-11.

¹⁹ Barbić, J., Stjecanje i prestanak članstva u društvu s ograničenom odgovornošću, *Pravo u gospodarstvu: časopis za gospodarsko-pravnu teoriju i praksu*, 6, 2000., str. 111-189.

²⁰ Ibid.

²¹ Slakoper, Z., Društvo s ograničenom odgovornošću u sudskoj praksi i pravnoj teoriji, Drugo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2009., str. 259-261.

²² Barbić, J., *Pravo društava*, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak II., Društvo s ograničenom odgovornošću, društvo za uzajamno osiguranje, kreditna unija, europsko društvo, zadruga, europska zadruga, Sedmo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2020. str. 92-93.

derivativno pravnim poslom i sljedništvom zbog smrti člana društva fizičke osobe ili statusne promjene člana pravne osobe.²³

Iz članstva u društvu proizlaze imovinska i upravljačka prava. Imovinska prava obuhvaćaju: pravo na udjel u dobiti društva, pravo prvenstva preuzimanja novih poslovnih udjela pri povećanju temeljnog kapitala društva, pravo na otpremninu za povučeni poslovni udjel, pravo na vraćanje uplaćenog uloga ili oslobođenje od plaćanja uloga u slučaju smanjenja temeljnog kapitala društva te pravo na isplatu ostatka likvidacijske mase društva. Kao upravljačka se prava navode: pravo na sudjelovanje u radu skupštine i pravo na raspravu, pravo na obaviještenost, pravo glasa, pravo na pobijanje odluka skupštine (članova društva), pravo na podizanje članske tužbe (*actio pro socio*), pravo na podizanje tužbe protiv odluka uprave kojima ona prekoračuje svoje ovlasti (*actio negatoria*) te tražiti prestanak društva zbog važnog razloga.

S druge strane, članovi društva imaju i određene obveze prema društvu. Glavna je obveza uplata uloga u društvo koja nastaje preuzimanjem poslovnih udjela prilikom osnivanja ili povećanja temeljnog kapitala društva. Predviđena je mogućnost da se društvenim ugovorom preuzmu obveze na ispunjenje dodatnih činidbi članova prema društvu. Članovi moraju postupati lojalno prema društvu i jedni prema drugima.²⁴

3.3. Više imatelja jednog poslovnog udjela

Pojam više ovlaštenika na poslovnom udjelu znači da više fizičkih ili pravnih osoba zajedno imaju jedan poslovni udio. Više imatelja jednog poslovnog udjela javlja se u slučaju kada je poslovni udio dio bračne stečevine, kad ga steknu ortaci, kad pri osnivanju društva ili povećanju temeljnog kapitala više osoba zajednički preuzme jedan poslovni udio, kao i kad više osoba zajednički ugovorom stekne jedan poslovni udio.²⁵

Odredbama ZTD-a propisuje se da u slučaju postojanja više ovlaštenika na jednom poslovnom udjelu, prava koja proizlaze iz tog udjela mogu ostvarivati samo zajedno. Isto tako, oni solidarno odgovaraju za obveze koje otpadaju na taj udio. Pravne radnje koje društvo treba poduzeti prema imatelju poslovnog udjela valjano su poduzete i djeluju prema svim

²³ Ibid.

²⁴ Jurić, D., Pravo društava, Pravni fakultet, Sveučilište u Rijeci, 2020., str. 408-409.

²⁵ Slakoper, Z., op. cit., bilj. 21., str. 253-254.

ovlaštenicima, poduzme li ih i samo prema jednome od njih, ako oni nemaju zajedničkog ovlaštenika (čl. 417. ZTD-a).

3.4. Knjiga poslovnih udjela

Uprava društva s ograničenom odgovornošću mora voditi knjigu poslovnih udjela kojom se određuje tko su članovi društva, koliko ih je te koje poslovne udjele ima svatko od njih.²⁶ Svrha vođenja knjige poslovnih udjela jest otklanjanje štetnih posljedica koje bi mogle nastati zbog neizvjesnosti tko su članovi društva.²⁷ „Uprava je dužna voditi knjigu poslovnih udjela društva u koju se unose tvrtka, odnosno ime i prezime, sjedište i adresa, odnosno prebivalište svakog člana društva, ako je član društva pravna osoba podaci o njenom upisu u odgovarajućem registru, njegov osobni identifikacijski broj, nominalni iznosi poslovnih udjela koje je preuzeo i što je na temelju toga uplatio te eventualne dodatne činidbe koje je dužan ispuniti prema društvu i koje je ispunio, sve obveze koje terete poslovni udio i broj glasova koje ima pri donošenju odluka članova društva. U knjigu se upisuju opterećenja i podjele poslovnih udjela te sve druge promjene. Svaka osoba koja može dokazati da za to ima pravni interes, ima pravo da u radno vrijeme razgleda knjigu poslovnih udjela društva.“(čl. 410. st. 1. ZTD-a)

Odredbom članka 411. ZTD propisuje da je u odnosu na društvo član društva samo onaj koji je upisan u knjizi poslovnih udjela i o čijem je članstvu u društvu obaviješten registarski sud. To je stajalište izrazio i Vrhovni sud Republike Hrvatske (dalje: VSRH) u odluci posl. br. Gzz-61/04 od 23. rujna 2004. u kojoj se navodi da društvo „ne može priznati svojstvo člana onome tko nije upisan u knjizi poslovnih udjela niti to svojstvo može osporiti nekome tko je u njoj upisan.“²⁸ Sam upis u knjigu poslovnih udjela nije način stjecanja određenog prava. Iz navedene zakonske odredbe proizlazi da se kumulativno traži upis u knjigu poslovnih udjela i obavijest registarskom sudu.²⁹

²⁶ Jurić, D., op.cit., bilj. 24., str. 410.

²⁷ Barbić, J., op. cit., bilj. 22., str. 194.

²⁸ Barbić, J., op. cit., bilj. 22, str. 194.

²⁹ Eraković, A., Komentar Zakona o trgovačkim društvima sa sudskom praksom, napomenama, priložima i abecednim kazalom pojmova, Zagreb, 2008., str. 500.

4.POSLOVNI UDIO KAO BRAČNA STEČEVINA

4.1. Općenito

Na temelju ranije spomenutih i tumačenih odredaba ObZ-a i ZTD-a dolazimo do zaključka da su poslovni udjeli dio bračne stečevine ako je novac koji je uplaćen kao ulog, odnosno ako su stvari ili prava koja su unesena kao ulog, stečeni radom ili potječu iz imovine stečene radom za vrijeme trajanja bračne zajednice. Isto tako, ako je poslovni udio stečen naplatnim pravnim poslom, a kupoprodajna je cijena isplaćena iz sredstava koja predstavljaju bračnu stečevinu, predmetni poslovni udio bit će bračna stečevina.³⁰

Iako će u pravilu samo jedan bračni drug biti upisan u knjizi poslovnih udjela kao imatelj poslovnog udjela, stvarni ovlaštenici na takvom poslovnom udjelu bit će oba bračna druga. Oba bračna druga postaju suovlaštenici na poslovnom udjelu u jednakim dijelovima, a bračni drug koji nije upisan kao ovlaštenik na poslovnom udjelu može zatražiti u sudskom postupku utvrđenje da je ovlaštenik i upis toga u knjigu poslovnih udjela.³¹

Kako pravo društava ne poznaje mogućnost *ipso iure* stjecanja poslovnog udjela na temelju zakonskih odredbi o bračnoj stečevini, postavlja se pitanje kako pomiriti neusklađene odredbe ObZ-a i ZTD-a? Unatoč odredbama ZTD-a o više ovlaštenika na jednom poslovnom udjelu, što prema ObZ-u nedvojbeno jesu bračni drugovi, činjenica da drugi bračni drug nije upisan u knjizi poslovnih udjela kao imatelj, stvara negativne implikacije za neupisanog bračnog druga.³² Sudska praksa i pravna teorija iznjedrile su mehanizme zaštite bračnog druga koji nije upisan kao ovlaštenik u knjizi poslovnih udjela. Taj bračni drug može deklaratornom tužbom tražiti utvrđenje da je ovlaštenik na poslovnom udjelu, nakon čega bi skupština društva eventualno mogla donijeti odluku o podjeli poslovnog udjela. Nadalje, tužitelj može tražiti zabilježbu spora prema pravilima Zakona o sudskom registru³³, a isto tako može podnijeti prijedlog za osiguranje privremenom mjerom ako se ispune pretpostavke propisane Ovršnim zakonom³⁴ za određivanje privremene mjere radi osiguranja nenovčane tražbine, a to su vjerojatnost postojanja tražbine, vjerojatnost opasnosti da bi bez takve mjere protivnik osiguranja spriječio ili znatno otežao ostvarenje tražbine, osobito time što bi promijenio

³⁰ Šimović, I., op.cit., bilj. 5, str. 257.

³¹ Čikač, V., op.cit., bilj. 13, str. 182.

³² Jakupak, T., op.cit., bilj. 9, str. 560.

³³ Zakon o sudskom registru, Narodne novine, br. 34/22, čl. 38.a

³⁴ Ovršni zakon, Narodne novine, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20 (dalje: OZ)

postojeće stanje stvari ili vjerojatnost da se mjerom sprječava nasilje ili nastanak nenadoknadive štete koja prijeti.³⁵

4.2. Sudski postupci u povodu utvrđenja poslovnog udjela kao bračne stečevine i utvrđenja ovlaštenika na poslovnom udjelu

4.2.1. Mjerodavno pravo

Na imovinske odnose bračnih drugova primjenjuju se odredbe trenutno važećeg ObZ-a, uključujući i na odnose koji su nastali prije stupanja Zakona na snagu. Tako proizlazi iz odredbe članka 551., no sudskapraksa je iznjedrila drugačije rješenje. Naime, na sjednici Građanskog odjela VSRH-a (posl. br. Su IVg 1/2006-4 od 8. svibnja 2006.) zauzeto je sljedeće pravno stajalište: „Na imovinu stečenu za vrijeme trajanja bračne zajednice do 1. srpnja 1999. kao dana početka primjene Obiteljskog zakona (Narodne novine, br. 162/98.) primjenjuju se odredbe zakona koji je bio na snazi u vrijeme stjecanja te imovine.“

Do 30. lipnja 1999. godine na snazi je bio ZBPO kojim je imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice, ili koja potječe iz te imovine određena kao njihova zajednička imovina, a udjeli bračnih drugova u zajedničkoj imovini određivali su se prema njihovim doprinosima u stjecanju te imovine.³⁶ Taj je režim zajedničke imovine bio uzrok dugotrajnih i vrlo složenih sudskih postupaka utvrđivanja suvlasničkih dijelova bračnih drugova i potaknuo je zakonodavca na intervenciju uvođenjem režima bračne stečevine gdje su bračni drugovi suvlasnici na imovini u jednakim omjerima, bez potrebe sudskog utvrđivanja.³⁷

Zauzetim pravnim stajalištem VSRH je dodatno otežao posao nižestupanjskim sudovima koji se, s obzirom na dugotrajnost brakova, susreću s problemom, ne samo utvrđivanja doprinosa svakog od bračnih drugova zajedničkoj imovini, nego i primjene dvaju imovinskih režima na isti odnos.³⁸

³⁵ Marković, N., Poslovni udjel kao bračna stečevina, <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2021B1469>

³⁶ Cikač, V., op.cit., bilj. 13., str. 180.

³⁷ Maganić, A., Razvrgnuće suvlasničke zajednice, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 1, 2008., str. 413-454.

³⁸ Aralica, T., op.cit., bilj. 6, str. 23.

4.2.2. Stvarna nadležnost

Kako je bračna stečevina institut obiteljskog, odnosno građanskog prava, a poslovni udjeli institut trgovačkog prava, nametnulo se pitanje stvarne nadležnosti u sporovima o utvrđivanju poslovnih udjela kao dijela bračne stečevine, odnosno utvrđenja bračnih drugova kao suovlaštenika na poslovnim udjelima.

Odgovor na pitanje jesu li nadležni trgovački ili općinski sudovi daje Zakon o parničnom postupku³⁹ u odredbi članka 34. određujući nadležnost trgovačkih sudova u prvostupanjskom postupku u sporovima između pravnih osoba, u sporovima između pravnih osoba i obrtnika, u sporovima između obrtnika, uključujući i sporove između trgovaca pojedinaca, ako se radi o sporovima u vezi s njihovom djelatnošću, osim ako je riječ o sporovima u kojima prema ZPP-u uvijek sude općinski sudovi, odnosno ako nije riječ o sporovima za koje je zakonom utvrđena nadležnost nekog drugog suda, sporovima u povodu osnivanja, rada i prestanka trgovačkog društva kao i raspolaganju članstvom i članskim pravima u društvu, sporovima između članova trgovačkog društva međusobno te između članova društva i društva koji se tiču upravljanja društvom i vođenja poslova društva kao i prava i obveza članova društva koja proizlaze iz njihova položaja u društvu, sporove između predsjednika i članova uprave ili nadzornog odbora društva i društva ili njegovih članova koji nastanu u vezi s njihovim radom u društvu ili za društvo.

Takvo je stajalište zauzeo VSRH tumačeći da tužbeni zahtjev za utvrđenje da su poslovni udjeli u trgovačkom društvu bračna stečevina parničnih stranaka i da tužitelju na toj osnovi pripada poslovni udio, predstavlja zahtjev kojim se zadire u članska prava te da je riječ o sporu iz više citiranog članka u nadležnosti trgovačkih sudova.⁴⁰ VSRH je donio brojna rješenja u kojima potvrđuje zauzeto stajalište koje je u suprotnosti s pravnim shvaćanjem usvojenim na sjednici sudaca Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske (dalje: VTS RH) 19. lipnja 2008. godine. Suci tog suda iznijeli su shvaćanje da je za odlučivanje u sporu radi utvrđenja prava suvlasništva u bračnoj stečevini na poslovnom udjelu stvarno nadležan općinski sud te u obrazloženju naveli: *„Bračna stečevina je obiteljskopравни institut uređen odredbama OZ/03, definiran kao “imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili potječe iz te imovine“. Imovinski odnosi bračnih drugova prosuđuju se prema kriteriju suvlasništva*

³⁹ Zakon o parničnom postupku, Narodne novine br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19 (dalje: ZPP)

⁴⁰ Rotar Vogrin, S., Poslovni udio kao bračna stečevina, Godišnjak 25, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Zagreb, 2018., str. 423-429.

bračne stečevine (Bračni drugovi su u jednakim dijelovima suvlasnici u bračnoj stečevini, ako nisu drukčije ugovorili). Tužbeni zahtjev usmjeren na utvrđenje da je poslovni udjel bračna stečevina, nije zahtjev o raspolaganju članstvom i članskim pravima u trgovačkom društvu. Pojam raspolaganja članstvom i članskim pravima podrazumijeva dragovoljno raspolaganje vlasnika poslovnog udjela otuđenjem ili opterećenjem bilo ugovorom sa stjecateljem ili na koji drugi način. U parnici u kojoj je tužbeni zahtjev usmjeren na utvrđenje kako je poslovni udjel bračna stečevina, sud neće odlučivati o raspolaganju članstvom u trgovačkom društvu, već primjenom propisa obiteljskog prava, poglavito Obiteljskog zakona, utvrđivati je li poslovni udjel prema zakonu bračna stečevina. Za suđenje o takvom zahtjevu nije izričito, prema pravilu izuzetka, propisana stvarna nadležnost trgovačkih sudova te je za suđenje o takvom zahtjevu, prema odredbi članka 34. stavak 2. ZPP-a, stvarno nadležan općinski sud.“⁴¹

No, očito potaknut praksom VSRH, VTS na sjednici održanoj 20. prosinca 2012. godine donosi novo pravno shvaćanje u kojem iznosi da je za utvrđenje prava suvlasništva u bračnoj stečevini na poslovnom udjelu stvarno nadležan trgovački sud.⁴²

VSRH u rješenju posl. br. Gr1 487/12-2 od 27. rujna 2012. godine odlučuje da je u predmetnom sporu nadležan Trgovački sud u Zagrebu te u obrazloženju navodi: „U konkretnom slučaju predmet spora je zahtjev da se utvrdi da su poslovni udjeli u trgovačkim društvima, čiji je jedini osnivač tuženik, suvlasništvo tužiteljice i tuženika, svakog u 1/2 dijela. S obzirom da poslovni udjeli u određenim trgovačkim društvima podrazumijevaju skup svih prava i obveza članova društva u tim društvima, tužiteljica svojim zahtjevom na utvrđenje da joj pripada poslovni udjel trgovačkog društva, zadire u članska prava tuženika. Iz izloženog proizlazi da se radi o sporu iz čl. 34.b t. 2. ZPP u kojem je za suđenje nadležan trgovački sud.“

U Rješenju br. Gr1 526/14-2 od 8. prosinca 2014. rješavajući sukob nadležnosti između Općinskog suda u Opatiji, koji se oglasio stvarno nenadležnim i Trgovačkog suda u Rijeci,

⁴¹ Aralica, T., Bračna stečevina i drugi imovinski odnosi bračnih drugova u sudskoj praksi; imovinski odnosi izvanbračnih drugova i životnih partnera: zakonski tekstovi i bogata sudska praksa, III. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2017., str. 32.; Isto stajalište zauzimao je VTS RH u sudskim odlukama koje su prethodile citiranom pravnom shvaćanju usvojenom na sjednici sudaca tog suda. Vidi primjerice rješenje VTS RH, posl. br. Pž 7417/05 od 24. travnja 2006. godine: „U parnici u kojoj je tužbeni zahtjev usmjeren na utvrđenje da je poslovni udjel bračna stečevina sud neće odlučivati o raspolaganju članstvom u trgovačkom društvu, nego primjenom propisa obiteljskog prava, poglavito Obiteljskog zakona, utvrđivati da li je poslovni udjel po zakonu bračna stečevina. Za suđenje o takvom zahtjevu nije izričito po pravilu izuzetka propisana stvarna nadležnost trgovačkih sudova, pa je za suđenje u takvom predmetu stvarno nadležan općinski sud po čl. 34. st. 2. ZPP. Time je isključena i stvarna nadležnost trgovačkih sudova za osiguranje tražbine, jer sud koji nije stvarno nadležan suditi u određenom predmetu, nije nadležan ni voditi postupak osiguranja.“

⁴² Hrabar, D., Prijepori o sudskoj nadležnosti i poslovnim udjelima u svjetlu bračne stečevine, Zbornik PFZG, 72, 2022., str. 198.

VSRH utvrdio je nadležnost Trgovačkog suda obrazlažući: „U ovom predmetu tužbeni zahtjev tužitelja je utvrđenje da je temeljni kapital trgovačkog društva A. d.o.o., O., bračna stečevina stranaka i da tužitelju pripada 50% poslovnog udjela navedenog trgovačkog društva te traži naložiti tuženici da kao član uprave društva izvrši upis tražene promjene u knjizi poslovnih udjela društva. S obzirom da poslovni udjeli u određenim trgovačkim društvima podrazumijevaju skup svih prava i obveza članova društva u tim društvima, tužitelj svojim zahtjevom na utvrđenje da mu pripada poslovni udjel trgovačkog društva, zadire u članska prava tuženice. Iz izloženog proizlazi da se radi o sporu iz čl. 34. b t. 2. ZPP u kojem je za suđenje nadležan trgovački sud.“

No, je li trenutna praksa VSRH-a, i njome potaknuto novije stajalište VTS-a ispravno? Treba li trgovačke sudove opterećivati predmetima u kojima se utvrđuje jesu li poslovni udjeli trgovačkih društava dio bračne stečevine ili bi te predmete ipak valjalo prepustiti općinskim sudovima koji odlučuju o svim ostalim pitanjima vezanima za bračnu stečevinu? Krajnjom se odlukom suda doista utječe na članska prava u trgovačkom društvu, jer bi primjenom odredaba o stjecanju bračne stečevine radom, do tada u članstvu trgovačkog društva neupisani bračni drug postao članom trgovačkog društva, odnosno trebao bi se temeljem pravomoćne sudske odluke prijaviti za upis u sudski registar. Međutim, u predmetnim se postupcima prije svega utvrđuje predstavlja li pojedini poslovni udjel bračnu stečevinu na temelju odredbi ObZ-a. Uz navedeno, zahtjevi za koncentracijom sudskog postupka i za poštovanjem načela ekonomičnosti govorili bi u prilog potrebe da općinski sudovi bračnu stečevinu dijele po zahtjevu ili prijedlogu bračnih drugova i kad dio nje čine poslovni udjeli, odnosno da općinski sudovi budu nadležni za cjelokupnu imovinu bračnih drugova.⁴³ Slijedom navedenog, mišljenja smo da je postojeća praksa pogrešna i da bi stvarnu nadležnost trebalo prepustiti općinskim sudovima.

4.2.3. Tužbeni zahtjev

Kako u parničnom postupku sud odlučuje samo u granicama postavljenog tužbenog zahtjeva (čl. 2. ZPP), od izričite je važnosti pravilno postaviti tužbeni zahtjev kako bi sud donio presudu koju tužitelj u izreci zahtijeva. U postupcima kojima je svrha utvrđenje poslovnih udjela kao dijela bračne stečevine i ostvarivanje prava iz istih, nerijetko je slučaj da tužbeni zahtjev bude odbijen iz razloga što je postavljen pogrešno, tj. od sudova se traži da dosude ono što nije i ne

⁴³ Hrabar, D., op. cit., bilj. 42., str. 198-201.

može biti predmetom bračne stečevine. Stoga je potrebno istaknuti što se može tražiti tužbenim zahtjevom i kako mora biti postavljen te tko može biti aktivno, a tko pasivno legitimiran u sudskom postupku.⁴⁴

Bračni drug koji traži pravnu zaštitu trebao bi deklaratornom tužbom zahtijevati donošenje presude kojom se utvrđuje da predmetni poslovni udio predstavlja bračnu stečevinu bračnih drugova odnosno tužitelja i tuženika, zatim da je ovlaštenik na predmetnom poslovnom udjelu u točno određenom dijelu te kondemnatornom tužbom zahtijevati od suda da naloži tuženiku da tužitelju izda ispravu podobnu za upis u knjigu poslovnih udjela trgovačkog društva, kao i ispravu podobnu za upis kod nadležnog registarskog suda, kao ovlaštenika na tom poslovnom udjelu u točno određenom dijelu.⁴⁵

U sudskoj praksi javile su se dvojbe što se tiče pasivne legitimacije kod tužbe za utvrđenje i podjelu poslovnog udjela. Dok je bračni drug koji se smatra ovlaštenikom na poslovnom udjelu nedvojbeno aktivno legitimiran, dvojbeno je bilo u praksi je li pasivno legitimiran samo bračni drug koji je upisan kao ovlaštenik u knjizi poslovnih udjela ili i trgovačko društvo o čijim je poslovnim udjelima riječ. VSRH zauzeo je stajalište da društvo o čijim se poslovnim udjelima raspravlja ne može biti stranka u postupku ni na aktivnoj ni na pasivnoj strani.⁴⁶ Tako je u predmetu kojim je traženo utvrđenje da je poslovni udio dio bračne stečevine, a bio je predmet rasprave pred VSRH-om pogrešno tuženo trgovačko društvo kao prvotuženik, a ovlaštenik na poslovnom udjelu kao drugotuženik.⁴⁷ VTS RH je zauzeo stajalište da se radi promašenoj pasivnoj legitimaciji u slučaju kad je tužiteljica kao drugotuženika istaknula trgovačko društvo i zahtijevala da joj navedeno društvo isplati, na ime sudjelovanja u dobiti u određenim godinama, iznos koji će odrediti nakon provedenog vještačenja.⁴⁸

4.2.3.1. Pogrešno postavljeni tužbeni zahtjevi - primjeri iz sudske prakse

Najčešći slučajevi pogrešno postavljenih tužbenih zahtjeva proizlaze iz ideje da društvo i njegova imovina čine dio imovine ovlaštenika na poslovnim udjelima, dakle fizičkih osoba tj. da članovi društva imaju vlasništvo na poslovnim udjelima i imovini društva. Kao što je ranije istaknuto u ovom radu, pravo koje član društva ima prema poslovnom udjelu ne može se

⁴⁴ Marković, N., op.cit., bilj. 35., str. 3-5.

⁴⁵ Šimović, I., op. cit. , bilj. 5., str. 264-265.

⁴⁶ Jakupak, T., op.cit., bilj. 9., str. 568.

⁴⁷ Rješenje VSRH br. Gr1 100/12-2 od 10. travnja 2012.

⁴⁸ Marković, N., op.cit, bilj. 34., str. 3.

označiti vlasništvom jer taj udio ne može biti predmetom vlasništva iz razloga što nije riječ o stvari nego o članstvu u društvu.⁴⁹ Društvo je samostalni pravni subjekt koji svojstvo pravne osobe stječe na temelju upisa u sudski registar i kao takvo može u pravnom prometu stjecati prava i preuzimati obveze, može biti vlasnikom pokretnih i nepokretnih stvari, te može biti tuženo pred državnim ili izabranim sudom i sudjelovati u drugim postupcima (čl. 4. i 5. ZTD). Imovina pravne osobe njezina je zasebna imovina, različita i odvojena od imovine njezinih članova.⁵⁰

Unatoč izloženom, tužbenim se zahtjevima nerijetko traži utvrđenje da nekretnine, plovila, motorna vozila, potraživanja prema trećim osobama koja pripadaju društvu predstavljaju zajedničku imovinu odnosno bračnu stečevinu.⁵¹ U nastavku slijedi nekoliko takvih primjera iz sudske prakse.

Županijski sud u Zagrebu u odluci posl. br. Gž-5823/13 od 11. ožujka 2014. godine navodi: „Iz navedenog proizlazi da su nekretnine tvrtke Z. d.d. prešle na „P“ s.p.o., a ne na tuženicu, a tužitelj je ustao s tužbom na utvrđenje s naslova bračne stečevine, međutim nekretnine nisu upisane na tuženicu niti se može steći suvlasništvo tvrtke, nego samo poslovnog udjela u društvu jer su poslovni udjeli u društvu dio imovine člana.“

Županijski sud u Zagrebu potvrdio je rješenje prvostupanjskog suda kojim se oglasio nenadležnim za postupanje u predmetu u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje suvlasništva stranaka na poslovnim udjelima u trgovačkom društvu iz razloga što se prava koja proizlaze iz poslovnih udjela ne mogu izjednačiti sa stvarima iz Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima.⁵²

VSRH u presudi posl. br. Rev-2128/10 od 18. prosinca 2012. godine obrazlaže: „Stoga tuženik, kao fizička osoba i član trgovačkog društva, nije u obvezi tužiteljici novčano nadoknaditi ono što je ona radom unijela u društvo ili pozajmila društvu. Isto tako, ono što je društvo ostvarilo vlastitim poslovanjem nedvojbeno su sredstva tog društva, a ne bračna stečevina stranaka. ... Slijedom navedenog, kad je u ovom sporu tužbeni zahtjev usmjeren na utvrđenje da određena imovina predstavlja bračnu stečevinu stranaka za koju je tijekom postupka utvrđeno da je

⁴⁹ Barbić, J., op. cit., bilj. 19., str. 112-119.

⁵⁰ Klarić, P., Vedriš, M., Građansko pravo, Opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo, XIV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2014., str. 49.

⁵¹ Šimović, I., op. cit., bilj. 5, str. 257.

⁵² Aralica, T., op. cit., bilj. 6, str. 64.

zapravo imovina trgovačkog društva (ostvarena prodajom imovine društva i novčanim sredstvima iz poslovanja tog društva), tada je tužbeni zahtjev bez daljnjeg neosnovan.“

VTS RH u presudi posl. br. 78. Pž-7677/09-3 od 16. veljače 2011. godine zauzima stajalište da je u pravu tuženica koja tvrdi kako je prvostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo kada je usvojio tužbeni zahtjev koji je glasio: *„Utvrđuje se da je cjelokupna imovina od B. d.o.o. T. zajednička imovina tužitelja i tuženika stečena u bračnoj zajednici, svakog u 1/2 dijela.“* Tuženica je ovdje u pravu zato što ne postoji jedinstvo imovine društva s ograničenom odgovornošću i imovine njegovih članova.

Trgovački sud u Varaždinu u presudi posl. br. 9 P-18/16-29 od 1. veljače 2018. godine odlučujući o zahtjevu tužiteljice na isplatu polovice vrijednosti društva P. d.o.o. u iznosu od 378.100,00 kn, koja ga potražuje s osnove da je tuženik svojim radom za vrijeme trajanja bračne zajednice doprinio povećanju imovine društva, isti odbija s obrazloženjem: *„Tuženik je radom u društvu i za društvo, kao i svaki drugi radnik, mogao ostvarivati plaću ili neke druge naknade, ili primjerice dobit temeljem svog poslovnog udjela, te bi imovina stečena tim sredstvima predstavljala u izvanbračnoj zajednici stečenu imovinu, međutim na takvoj činjeničnoj osnovi tužiteljica ne temelji tužbeni zahtjev. Stoga, ono što je društvo ostvarilo vlastitim poslovanjem nedvojbeno su sredstva tog društva, a ne izvanbračna stečevina stranaka.“*

U citiranoj presudi sud je također ocijenio da je tužiteljica pogrešno postavila tužbeni zahtjev u dijelu u kojem traži utvrđenje da povećanje temeljnog kapitala odnosno tržišne vrijednosti društva predstavlja bračnu stečevinu. Sud obrazlaže kako imovinu može predstavljati samo poslovni udio, a ne eventualne razlike tržišne vrijednosti. *„Vrijednost poslovnog udjela može se izražavati kao nominalna vrijednost (ona koja odgovara iznosu temeljnog uloga na temelju kojeg je stečeno članstvo u društvu); kao stvarna vrijednost (vrijednost koja bi pripadala članu društva u slučaju likvidacije društva i namirenja svih obveza društva) i kao tržišna vrijednost (vrijednost koja osim stvarne vrijednosti obuhvaća i mogućnost stjecanja dobiti u budućnosti). Nominalna vrijednost poslovnog udjela odgovara temeljenom ulogu, dok su druge dvije vrijednosti ovisne o brojnim čimbenicima, pa između ostalog i o uspješnosti poslovanja društva. Stoga ovaj sud smatra da imovinu, pa tako i zajedničku imovinu izvanbračnih drugova može predstavljati samo poslovni udjel, kao samostalna pravna kategorija, a eventualne razlike između nominalne vrijednosti poslovnog udjela, te njegove stvarne i tržišne vrijednosti ne predstavljaju posebnu pravnu kategoriju koja bi mogla biti predmet utvrđenja u izvanbračnoj zajednici stečene imovine.“*

Navedeno je mišljenje zauzeo VSRH u presudi posl. br. Rev 1176/10-2 od 11. prosinca 2012.godine kad je u revizijskom stadiju postupka odlučivao o zahtjevu za isplatu kunske protuvrijednosti iznosa od 47.063,48 EUR, a na ime "*polovine novčanog iznosa koji čini razlika, odnosno povećanje tržišne vrijednosti poslovnog udjela tužitelja u Trgovačkom društvu P. d.o.o. iz O., nominalne vrijednosti 1.467.800,00 kn, i to u vremenskom razdoblju od dana osnivanja iste tvrtke 18. lipnja 1990. do dana prestanka bračne zajednice stranaka 1.travnja 2005.*" U tom su predmetu prvostupanjski i drugostupanjski sud izrazili pogrešno shvaćanje kad su usvojili tužbeni zahtjev i naložili tuženiku da tužiteljici isplati iznos za koji se povećala tržišna vrijednost poslovnog udjela. Zato VSRH ukida nižestupanjske presude i preinačuje presudu uz obrazloženje: *„Imovinu, pa tako i zajedničku imovinu bračnih drugova, može predstavljati samo poslovni udjel, kao samostalna pravna kategorija, a eventualne razlike između nominalne vrijednosti poslovnog udjela i njegove tržišne vrijednosti ne predstavljaju posebnu pravnu kategoriju koja bi mogla biti predmet utvrđenja u braku stečene imovine.“*

Mišljenja smo da su sudovi zauzeli ispravno shvaćanje u citiranim odlukama obzirom da poslovni udio u pravnom prometu predstavlja jedinstvenu cjelinu, neovisnu od njegove tržišne vrijednosti. Za stjecanje ovlaštenja na poslovnom udjelu nije od važnosti je li nominalna vrijednost na koju glasi istovjetna tržišnoj vrijednosti. Poslovni udio vezan je za društvo kao zasebni pravni subjekt te bi bilo suprotno svrsi njegova postojanja tumačiti kako je povećanje njegove vrijednosti kao rezultata rada nekog od njegovih članova, osnova za izdvajanje u posebnu pravnu kategoriju.

4.2.4. Osiguranje tražbine privremenom mjerom zabrane raspolaganja poslovnim udjelom

Sudovi su zauzeli stajalište kako se u sporovima vezanim za utvrđenje poslovnih udjela kao bračne stečevine radi osiguranja novčanih i nenovčanih tražbina može podnijeti prijedlog za osiguranje određivanjem privremene mjere ako se ispune pretpostavke iz Ovršnog zakona.⁵³ Za novčane tražbine Ovršni zakon u članku 344. propisuje kao pretpostavke za određivanje privremene mjere da predlagatelj osiguranja učini vjerojatnim postojanje tražbine i opasnost da

⁵³ Marković, N., op.cit., bilj. 35., str. 5-6.

će bez takve mjere protivnik osiguranja spriječiti ili znatno otežati naplatu tražbine time što će svoju imovinu otuđiti, prikriti ili na drugi način njome raspolagati.

Što se tiče pretpostavki za određivanje privremenih mjera radi osiguranja kod nenovčanih tražbina, Ovršni zakon u članku 346. navodi sljedeće: predlagatelj osiguranja mora učiniti vjerojatnim postojanje svoje tražbine, mora učiniti vjerojatnim i opasnost da bi bez takve mjere protivnik osiguranja spriječio ili znatno otežao ostvarenje tražbine, osobito time što bi promijenio postojeće stanje stvari ili ako učini vjerojatnim da je mjera potrebna kako bi spriječio nasilje ili nastanak nenadoknadive štete koja prijete. Učiniti vjerojatnim postojanje tražbine bit će jednostavno, dok će predlagatelju veći problem u praksi predstavljati učiniti vjerojatnim opasnost da bi bez određivanja tražene mjere protivnik osiguranja spriječio ili znatno otežao ostvarenje tražbine. Određivanje privremene mjere, ne bi predstavljalo štetu za protivnika osiguranja ako se ispostavi u parnici da se uistinu radi o bračnoj stečevini, jer bi u takvom slučaju za raspolaganje poslovnim udjelom bio potreban pristanak bračnog druga kao suovlaštenika. S druge strane, ako ne bi bila riječ o bračnoj stečevini, a njegov je imatelj planirao raspolagati predmetnim poslovnim udjelom, i možda već dogovorio takvo raspolaganje, pa ono bude obustavljeno povodom određivanja privremene mjere, moglo bi se postaviti pitanje izgubljene dobiti. Ako privremena mjera ne bude određena, većem je riziku svakako izložen predlagatelj osiguranja, jer tada postoji mogućnost da će imatelj poslovnog udjela isti otuđiti ili mu umanjiti vrijednost, čime bi potencijalno i vođenje parnice u glavnoj stvari postalo bespredmetno.

Predlagatelj osiguranja jest onaj bračni drug koji nije upisan u knjizi poslovnih udjela kao imatelj, a traži u sudskom postupku utvrđenje da je poslovni udjel bračna stečevina. Ovim se sredstvom koristi kako bi prevenirao moguće radnje bračnog druga, upisanog člana društva i imatelja poslovnog udjela, a koje bi bile na njegovu štetu kao što su sklapanje ugovora o osnivanju založnog prava ili prijenosu poslovnog udjela na drugu pravnu ili fizičku osobu.⁵⁴ Ako sud odredi privremenu mjeru osiguranja, protivnik osiguranja ostvaruje i dalje svoj članski položaj u društvu, a mjera služi zamrzavanju postojećeg stanja, kako bi tužitelj u slučaju uspjeha u sporu mogao ostvariti svoju nenovčanu tražbinu, dakle, utvrđenje da je ovlaštenik na poslovnom udjelu i ishoditi upis u knjigu poslovnih udjela.⁵⁵ Slijede primjeri iz sudske prakse.

⁵⁴ Šimović, I., op. cit., bilj. 5., str. 266.

⁵⁵ Barbić, J., op. cit., bilj. 22., str. 107.

Trgovački sud u Zagrebu odbio je prijedlog predlagateljice osiguranja za određivanjem mjere osiguranja koje je ona tražila navodeći da ima neposredna saznanja da „...protivnik osiguranja radi na prodaji trgovačkog društva B. d.o.o. Z. budući je navedeno društvo povjerio na prodaju stranim agencijama za prodaju, u slučaju uspjeha koje prodaje bi ostvarenje tražbine tužiteljice bilo onemogućeno.“ Sud svoje odbijanje obrazlaže: „Ocjena je ovog suda da predlagateljica osiguranja nije učinila vjerojatnim postojanje svoje nenovčane tražbine prema protivniku osiguranja, kao i da nije učinila vjerojatnom opasnost da bi bez takve mjere protivnik osiguranja spriječio ili znatno otežao ostvarenje njezine eventualne tražbine. ... Nadalje, mjerom je zatražena zabrana protivniku osiguranja otuđenja i opterećenja poslovnog udjela društva B. d.o.o. Z., dok iz spisa predmeta uopće ne proizlazi namjera takvog postupanja od strane protivnika osiguranja niti su na tu okolnost predloženi bilo kakvi dokazi.“⁵⁶

Županijski sud u Zagrebu odredio je privremenu mjeru osiguranja u predmetu Gž Ob-806/2016 od 20. siječnja 2016. godine uz obrazloženje: „Time što tuženik-protivnik osiguranja nije s tužiteljicom-predlagateljicom osiguranja podijelio vrlo visok novčani iznos kog mu je društvo isplatilo, a vjerojatno je riječ o bračnoj stečevini i suvlasništvu stranaka na ravne dijelove, učinjena je vjerojatnim i opasnost da će bez predložene privremene mjere, glede preostalog iznosa koje je društvo ostalo dužno tuženiku-protivniku osiguranja spriječiti ili znatno otežati naplatu tražbine time što će svoju imovinu otuđiti, prikriti ili na drugi način njome raspolagati. Time su ispunjene obje odlučne pretpostavke iz čl. 344. st. 1. OZ za određivanje privremene mjere.“⁵⁷

VTS RH u rješenju br. Pž-1927/2018 od 4. travnja 2018. godine odredio je privremenu mjeru radi osiguranja nenovčane tražbine i preinačio prvostupanjsko rješenje. Glavni tužbeni zahtjev se u navedenom predmetu sastojao od utvrđenja da jedini poslovni udjel u trgovačkom društvu u iznosu od 20.000,00 kuna uloga što čini 100% temeljnog kapitala, predstavlja bračnu stečevinu predlagateljice i protivnika osiguranja, kao i utvrđenja da je predlagateljica osiguranja ovlaštenica na poslovnom udjelu protivnika osiguranja u ½ dijela poslovnog udjela. Ovdje je sud ocijenio da je predlagateljica učinila vjerojatnim postojanje tražbine te da protivnik osiguranja ne bi trpio štetu određivanjem te mjere.⁵⁸

⁵⁶ Rješenje Trgovačkog suda u Zagrebu, br. 76. Ovr-270/2017 od 16. studenog 2017.

⁵⁷ Aralica, T., op. cit., bilj. 40., str. 72.

⁵⁸ Marković, N., op.cit, bilj.35., str. 6.

4.2.5. Zabilježba spora

Uz ranije analizirani mehanizam zaštite bračnog druga koji zahtijeva utvrđenje poslovnog udjela kao bračne stečevine, osiguranje tražbine privremenom mjerom zabrane raspolaganja, on bi također mogao tražiti zabilježbu spora u sudski registar kao dodatno osiguranje.⁵⁹ Zabilježba spora je upis kojim se u sudskom registru, javnoj knjizi, čini vidljivim da se glede određenog pravnog odnosa pred sudom ili drugim nadležnim tijelom vodi postupak čiji bi ishod mogao utjecati na određeni upis u sudski registar. Upis zabilježbe spora ima svrhu da se nakon njene provedbe nitko neće moći pozivati na to da nije znao niti mogao znati da se vodi postupak glede određenog pravnog odnosa.⁶⁰

VTS RH je u svojim odlukama zauzeo stajalište da je dopuštena zabilježba spora u slučajevima kada je predmet spora zahtjev za utvrđenje da su poslovni udjeli trgovačkog društva bračna stečevina i da je tužitelj ovlaštenik na njima. Zakonom o sudskom registru propisano je da će sud pred kojim se vodi postupak dopustiti zabilježbu spora nakon što predlagatelj predujmi troškove objave (čl. 38. st. 1.). No, VTS RH na svojoj je sjednici zauzeo stajalište da u predmetnim sporovima predujmljivanje troškova nije pretpostavka zabilježbe spora jer objavljivanjem na internetskoj stranici sudskog registra ne nastaju stvarni troškovi, pa se oni ne mogu ni predujmiti.⁶¹

4.2.6. Utvrđenje poslovnog udjela kao dijela bračne stečevine sudskom odlukom

Bračni drug tužbom pokreće sudski postupak kako bi ishodio deklaratornu sudsku presudu kojom se utvrđuje da poslovni udio predstavlja bračnu stečevinu i deklaratornu presudu kojom se utvrđuje da je tužitelj ovlaštenik na poslovnom udjelu. Najčešći je razlog zbog kojeg tužitelj ne uspijeva ishoditi željenu presudu neuspjeh dokazivanja da je poslovni udio bračna stečevina iz razloga što isti predstavlja vlastitu imovinu tuženika koju je stekao prije zasnivanja bračne/izvanbračne zajednice ili na nekoj drugoj osnovi kao što su darovanje ili nasljeđivanje, a to su ujedno i najčešće osnove na koje se tuženici, ponekad neuspješno, pozivaju u odgovoru na tužbu, kojima osporavaju tužbene zahtjeve. Stoga je u sudskom postupku važno utvrditi

⁵⁹ Šimović, I., op. cit., bilj. 5, str. 266.

⁶⁰ Jakupak, T., op.cit., bilj. 9., str.574.

⁶¹ Marković, N., op.cit., bilj. 33., str. 5.

trenutak nastanka odlučnih činjenica, otkad postoji društvo odnosno otkad postoji bračna ili izvanbračna zajednica. Dok je za društvo lako utvrditi trenutak njegova nastanka uvidom u sudski registar, predmet složenijeg dokazivanja može biti postojanje izvanbračne zajednice.

VTS RH ukinuo je presudu Trgovačkog suda u Zagrebu koji je odbio tužbeni zahtjev tužitelja na utvrđenje da su on i tuženica suovlaštenici na poslovnom udjelu trgovačkog društva uz obrazloženje da je tuženica osnovala predmetno društvo prije sklapanja braka i da isto predstavlja njezinu vlastitu imovinu. Predmetni sud je vratio predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje uz obrazloženje: *„Međutim, i pored navedenih činjenica koje je pravilno utvrdio sud prvog stupnja, u razlozima pobijane odluke izostala je ocjena tužiteljevih navoda da su parnične stranke živjele u izvanbračnoj zajednici od 1994. godine, te da je u tom razdoblju doprinio osnivanju društva. Sud prvog stupnja nije ocijenio tužiteljeve navode koji predstavljaju odlučnu činjenicu o osnovanosti njegovog zahtjeva, pri čemu je odbio tužiteljev prijedlog za saslušanje stranaka na okolnost postojanja i trajanja izvanbračne zajednice. ... U ponovljenom postupku sud prvog stupnja će, na temelju dokaza koje predlože stranke, utvrditi jesu li tužitelj i tuženica bili u izvanbračnoj zajednici prije zaključenja braka i prije osnivanja društva A.-kamp S. d.o.o. S., pri čemu je bitno precizno utvrditi vrijeme i način osnivanja društva, te, ovisno o tome, ocijeniti osnovanost tužiteljevih tvrdnji da bi bio ovlaštenik na poslovnom udjelu navedenog društva.“*⁶²

U predmetu u kojem je povodom žalbe odlučivao Županijski sud u Zagrebu, prvostupanjski sud pogrešno je presudio da su poslovni udjeli na kojima je ovlaštenica tuženica stečeni darovanjem. Naime, predmet spora bio je zahtjev tužitelja na utvrđenje da 100% poslovnih udjela trgovačkog društva predstavlja bračnu stečevinu stranaka, te da su stranke suvlasnici svaki 50% poslovnog udjela, kao i zahtjev da mu tuženica izda ispravu potrebnu za upis 50% poslovnog udjela u tom društvu. Međutim, uvidom u izvadak iz sudskog registra i povijesni izvadak iz sudskog registra vidljivo je da je jedini član društva tuženica i to temeljem valjano sklopljenog ugovora o prijenosu poslovnih udjela. Unatoč pogrešnoj pravnoj osnovi, prvostupanjski je sud ispravno postupio kad je odbio tužbeni zahtjev što županijski sud zaključno ističe: *„Kako su, dakle, stranke bračnim ugovorom poštivajući formu propisanu odredbama ZTD-a uredili svoje imovinskopravne odnose na poslovnim udjelima trgovačkog društva A. d.o.o., tako je pravilno tužbeni zahtjev odbijen.“*⁶³

⁶² Rješenje Visokog trgovačkog suda br. Ref. 45 Pž-8068/2013-2 od 7. veljače 2017.

⁶³ Presuda Županijskog suda u Zagrebu, br. Gž Ob-1288/16 od 22. studenog 2016.

No, deklaratorna presuda kojom se utvrđuje da poslovni udio predstavlja bračnu stečevinu te da je bračni drug (su)ovlaštenik na tom poslovnom udjelu ne predstavlja osnovu iz koje bračni drug stječe prava koja su vezana za poslovni udio. Takva je presuda tek prvi korak iz koje proizlazi ovlaštenje da bračni drug zahtjeva upis u knjigu poslovnih udjela.⁶⁴

„U knjizi poslovnih udjela upisuje se na temelju prijave zainteresirane osobe ili na temelju saznanja nekoga od organa društva svaka izmjena podataka koji su u njoj navedeni. Uprava društva dužna je o svakoj promjeni članova društva ili njihovih poslovnih udjela bez odgađanja izvijestiti registarski sud dostavljanjem popisa članova društva kojeg potpišu članovi uprave u kome se navode imena i prezimena članova društva, prebivalište, a za pravne osobe tvrtka i sjedište, osobni identifikacijski broj, nominalni iznosi poslovnih udjela koji im pripadaju i realni brojevi pod kojima ih se u društvu vodi, onoga što je na temelju toga uplaćeno društvu te što je ono eventualno vratilo članu“ (čl. 410. st. 2. ZTD). Sukladno citiranom članku da bi došlo do upisa, potrebni su potpisi svih članova uprave. Ako koji od članova uprave, potencijalno bračni drug, uskrati svoj potpis, upisa nema. Na takav način izostala bi svrha deklaratorne presude s obzirom da se članom društva smatra samo onaj tko je upisan u knjizi poslovnih udjela i o čijem je članstvu obavješten registarski sud.

U slučaju nasljeđivanja ne vrijedi spomenuto pravilo da je član društva samo onaj tko je kao član upisan u knjizi poslovnih udjela, već se smatra da su od trenutka smrti člana društva, članovi društva njegovi nasljednici, neovisno o tome što još nisu upisani u knjizi poslovnih udjela.⁶⁵ Isto bi valjalo primijeniti u slučaju ako se poslovni udjeli stječu za vrijeme trajanja bračne zajednice, da je drugi bračni drug, neovisno o nepostojanju upisa u knjizi poslovnih udjela član društva i ovlaštenik na poslovnom udjelu.

5. PODJELA POSLOVNOG UDJELA KOJI JE DIO BRAČNE STEČEVINE

Sudsko utvrđenje da poslovni udio predstavlja bračnu stečevinu ne dovodi automatski do njegove podjele, već je potrebno razvrgnuti zajednicu u kojoj su bračni drugovi suosvlaštenici

⁶⁴ Šimović, I., op. cit., bilj. 5., str. 265.

⁶⁵ Barbić, J., op. cit., bilj. 19., str. 153.

na poslovnom udjelu, kako bi svaki od njih postao ovlaštenik na vlastitom, sada podijeljenom i razmjerno manjem poslovnom udjelu.⁶⁶

Nakon novele ZTD-a iz 2009. ukinuta su ograničenja glede djeljivosti poslovnog udjela, pa je ono moguće uvijek, osim ako drukčije nije određeno društvenim ugovorom kao internim aktom društva. Naime, ako (bivši) bračni drug za kojeg je utvrđeno da je ovlaštenik na poslovnom udjelu želi i nominalno postati član društva s ograničenom odgovornošću, trebao bi dobiti suglasnost da se poslovni udio podijeli od onog bračnog druga koji je nominalno već član društva. Uz to, nužna je i odluka skupštine društva o podjeli poslovnog udjela. Podjelom prestaje postojati predmetni poslovni udio, i nastaju dva nova poslovna udjela koja su, sukladno propisima o podjeli bračne stečevine u jednakim omjerima, jednakih nominalnih iznosa.⁶⁷ Zbroj nominalnih iznosa novonastalih poslovnih udjela mora odgovarati nominalnom iznosu poslovnog udjela koji je prestao postojati.⁶⁸ Jedan od novonastalih poslovnih udjela, upisani član može ugovorom u propisanoj formi prenijeti na (bivšeg) bračnog druga, a kako bi on mogao ostvarivati svoja članska prava, dužnost je uprave da registarskom sudu podnese prijavu za upis novog člana društva te da upiše promjenu članstva u knjizi poslovnih udjela.⁶⁹ Ovakvo će podjela funkcionirati ako postoji sporazum bračnih drugova o podjeli i ne postoje ograničenja iz društvenog ugovora.

U slučaju da sporazum bračnih drugova ne postoji, bit će potrebna sudska intervencija gdje će sud kondemnatornom presudom naložiti bračnom drugu koji je upisan kao imatelj poslovnog udjela da s tužiteljem sklopi „ugovor o prijenosu jedne polovine poslovnog udjela, a koji će biti podoban za upis u sudski registar pod prijetnjom da će predmetna sudska odluka zamijeniti odgovarajući ugovor o ustupu ukoliko se on ne zaključi u ostavljenom roku.“⁷⁰ S navedenim se mišljenjem o mogućnosti sudske odluke koja zamjenjuje odluku tuženika o podjeli poslovnog udjela koji glasi na njega ne slažu svi autori. Oni tvrde kako sudska odluka ne može nadomjestiti odluku skupštine društva i kako bez odluke skupštine društva bivši bračni drugovi mogu biti samo suovlaštenici na nepodijeljenom poslovnom udjelu u smislu članka 417. ZTD-a.⁷¹ No, teško je za očekivati da će bivši partneri čiji su odnosi trajno narušeni uspjeti koegzistirati kao ovlaštenici na istom poslovnom udjelu u vezi kojeg moraju zajednički donositi odluke. Stoga

⁶⁶ Jelinić, Z., Bračna stečevina u kontekstu Zakona o trgovačkim društvima, Imovinskopravni aspekti razvoda braka, Osijek, 2018., str. 121-137.

⁶⁷ Madžarov Matijević, S., op. cit., bilj. 11., str. 368.-372.

⁶⁸ Barbić, J., op. cit., bilj. 22., str. 104.

⁶⁹ Madžarov Matijević, S., op. cit., bilj. 11., str. 372.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Tako Marković, Rotar Vogrin, Jakupak.

se predlaže dioba pravne zajednice isplatom tržišne vrijednosti poslovnog udjela kao najsvrhovitije rješenje.⁷² To se čini smislenim ako uzmemo u obzir da neupisani bračni drug najčešće nema nikakve veze s poslovanjem društva niti je u interesu društva s ograničenom odgovornošću, koja obično imaju mali broj članova, da steknu novog člana koji će svojim odlukama moći utjecati na poslovanje.

No, što ako bivši bračni drug ne želi isplatu vrijednosti nego biti imatelj podijeljenog poslovnog udjela, odnosno biti član društva, a ne može ishoditi odluku o podjeli poslovnog udjela jer nema suglasnosti člana društva čiji se poslovni udio dijeli, a koja je za podjelu potrebna?⁷³ Moguće je rješenje da društvo bude pasivno legitimirana stranka u sudskom postupku kako bi se zaštitio interes tog bračnog druga. Naime, kada bi društvo bilo pasivno legitimirana stranka, sud bi društvu kondemnatornom presudom mogao naložiti dužnost podjele poslovnog udjela i upis u knjigu poslovnih udjela bivšeg bračnog druga kao člana društva. Dok takva mogućnost u praksi ne postoji, ostaje dvojbena svrha sudskog postupka ako skupština može anulirati učinak sudske presude suprotnom odlukom.

Dopušteno je društvenim ugovorom ograničiti pravo na podjelu poslovnog udjela na način da je za istu potrebna suglasnost kvalificirane većine skupštine, a moguće je i zabraniti podjelu.⁷⁴ U takvim će slučajevima bračni drugovi moći biti samo suovlaštenici na istom poslovnom udjelu. Navedeno potvrđuje i sudska praksa. VTS RH u obrazloženju presude navodi: „*U odnosu na postavljeni tužbeni zahtjev kojim se zahtijeva da se utvrdi kako tužiteljica sudjeluje u 25% ukupnog temeljnog kapitala na temelju poslovnog udjela koji drži tuženik, kao i na navod tuženika kako sud nije valjano ocijenio omjer sudjelovanja tužiteljice u poslovnom udjelu koje on drži, valja navesti da Društvenim ugovorom predmetnog društva, nije dopušteno da se prenosi dio poslovnog udjela. Naime, Društvenim ugovorom u članku 11. predviđeno je da se poslovni udjel može prenositi, ali nije izričito ugovoreno da se poslovni udjel može i dijeliti. Društvo G. d.o.o. ima dva poslovna udjela od kojih jedan drži tuženik u 50%, a drugi M. L. u 50% temeljnog kapitala. Dakle, kako dijeljenje poslovnog udjela nije izričito dopušteno, tužiteljica i tuženik mogu biti samo ovlaštenici na nedjeljivom poslovnom udjelu u jednakom omjeru, a njihov poslovni udjel sudjeluje u temeljnom kapitalu u 50% ukupnog temeljnog kapitala predmetnog društva.*“⁷⁵

⁷² Rotar Vogrin, S., op. cit., bilj. 39., str. 429.

⁷³ Jurić, D., op.cit., bilj. 24., str. 410.

⁷⁴ Marković, N., op.cit., bilj. 34., str. 2-3.

⁷⁵ Presuda Visokog trgovačkog suda br. 75. PŽ-2631/15-9 od 5. siječnja 2016.

6. ZAKLJUČAK

Brak, kao životna zajednica žene i muškarca, jedan je od najkompleksnijih pravnih, ali i životnih instituta kojeg čine emocionalni, osobni i imovinski odnosi. Ta se kompleksnost odražava i na podjelu bračne stečevine do koje dolazi uslijed prestanka bračne zajednice. Iako je ObZ-om uveden institut bračne stečevine, prema kojem se, imovina dijeli u jednakim dijelovima, problem predstavlja utvrđivanje što je bračna stečevina, a što vlastita imovina.

Situacija s poslovnim udjelima još je složenija s obzirom da ovdje ne govorimo o imovini u klasičnom smislu te riječi, nego o skupu članskih prava i obveza. Na tom skupu prava i obveza bračni drugovi mogu biti zajednički ovlaštenici što proizlazi iz članka 417. ZTD-a, a što je potvrdila i sudska praksa. Dakle, kad je riječ o poslovnom udjelu koji je jedan bračni drug stekao unošenjem uloga u temeljni kapital društva, a sredstva ili prava koja su unesena kao ulog stečena su radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili potječu iz te imovine, zapravo je taj bračni drug ovlaštenik na tom poslovnom udjelu samo u idealnom dijelu jer je predmetni poslovni udio bračna stečevina i utvrđenje te činjenice može se ishoditi sudskim putem, a može se utvrditi i bračnim ugovorom.

No, samim utvrđenjem da poslovni udio predstavlja bračnu stečevinu ne dolazi do podjele tog udjela, niti je isto moguće u sudskom postupku jer je za podjelu potrebna suglasnost ovlaštenika na poslovnom udjelu te odluka skupštine društva. Teško je očekivati da će (bivši) bračni drug koji je s drugim bračnim drugom najčešće u narušenim odnosima biti voljan dijeliti svoj poslovni udio. Uz to, društvenim je ugovorom moguće ograničiti ili čak i zabraniti podjelu pa u tom slučaju bivši bračni drugovi mogu biti samo suovlaštenici na poslovnom udjelu, što može imati negativne posljedice za samo društvo jer oni vjerojatno neće suglasno donositi odluke glede upravljanja društvom.

Negativne posljedice koje se mogu javiti jesu dugotrajan i skup sudski postupak utvrđivanja da je poslovni udio bračna stečevina, nadalje, u slučaju utvrđenja negativne posljedice koje mogu nastati za društvo, a proizlaze iz toga što bračni drug koji nije bio upisan kao član društva, a često ni na koji način niti sudjelovao u poslovanju društva, a ne posjeduje znanja, stručnost, ni vještine za upravljanje istim, može svojim odlukama, npr. prilikom glasovanja, kočiti rad društva. Zatim, negativna posljedica može biti potencijalni osjećaj nepravde koji može navedeno utvrđenje izazvati kod osnivača društva da dijeli poslovni udio s onim koji mu nije ni na koji način doprinio. Sve te negativne posljedice mogu se izbjeći sklapanjem bračnog

ugovora koji su bračni drugovi ovlaštene sklopiti u bilo kojem trenutku. Smatramo da je navedeni institut vrlo koristan kako bi se izbjegli visoki sudski troškovi i stresni sudski postupci te s njima povezana neizvjesnost.

No, definiranje buduće imovine kao bračne stečevine bračnim ugovorom za vrijeme trajanja bračne zajednice nije nimalo jednostavan zadatak i teško je za očekivati da će stranke takvom zadatku pristupiti. S druge strane, one bi takav ugovor mogle sklopiti kao alternativu vođenju sudskog spora. U većini slučajeva odnos bračnih drugova koji se odluče na razvod je narušen i teško da postoje suglasna razmišljanja, a posebno ne glede uređenja imovinskih odnosa. Bez suglasja ugovora nema, i ponovno preostaje samo sudski spor. Uz to, bračni drugovi bi se trebali moći pouzdati u sudove i nepristrane arbitre koji će pravedno urediti njihove odnose. Međutim, ako odluka skupštine društva ima jaču snagu nego sudska presuda kojom se nalaže podjela poslovnih udjela, tada bi preporuka bračnim drugovima bila da svoje odnose uređuju na alternativan način.

7. POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Aralica, T., Bračna stečevina i drugi imovinski odnosi bračnih drugova u sudskoj praksi; imovinski odnosi izvanbračnih drugova i životnih partnera: zakonski tekstovi i bogata sudska praksa, II. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2016.
2. Aralica, T., Bračna stečevina i drugi imovinski odnosi bračnih drugova u sudskoj praksi; imovinski odnosi izvanbračnih drugova i životnih partnera: zakonski tekstovi i bogata sudska praksa, III. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2017.
3. Barbić, J., Pravo društava, Knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak II., Društvo s ograničenom odgovornošću, društvo za uzajamno osiguranje, kreditna unija, europsko društvo, zadruga, europska zadruga, Sedmo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2020.
4. Eraković, A., Komentar Zakona o trgovačkim društvima sa sudskom praksom, napomenama, prilogima i abecednim kazalom pojmova, Zagreb, 2008.
5. Hrabar, D., Hlača, N., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A., Majstorović, I., Čulo Margaletić, A., Šimović, I., Obiteljsko pravo, Zagreb, 2021.
6. Jurić, D., Pravo društava, Rijeka, 2020.

7. Klarić, P., Vedriš, M., Građansko pravo, Opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo, XIV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2014.
8. Slakoper, Z., Društvo s ograničenom odgovornošću u sudskoj praksi i pravnoj teoriji, Drugo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2009.

Članci:

1. Barbić, J., Poslovni udio kao utjelovljenje članstva u društvu s ograničenom odgovornošću, Pravo i porezi, 12, 2000., str. 6-11.
2. Barbić, J., Stjecanje i prestanak članstva u društvu s ograničenom odgovornošću, Pravo u gospodarstvu: časopis za gospodarsko- pravnu teoriju i praksu, 6, 2000., str. 111-189.
3. Cikač, V., Podjela bračne stečevine s osvrtom na poslovne udjele u d.o.o.-u, Financije, pravo i porezi, 6, 2015., str. 179-183.
4. Erdelac, M., Imovinskopravni odnosi u braku, Časopis za pravna i društvena pitanja Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera, 2, 2018., str. 9-35.
5. Hrabar, D., Prijepori o sudskoj nadležnosti i poslovnim udjelima u svjetlu bračne stečevine, Zbornik PFZG, 72, 2022., str. 189-211.
6. Jakupak, T., Poslovni udjel(i) i bračna stečevina kroz praksu trgovačkih sudova, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 42, br. 2, 2021., str. 559-578.
7. Jelinić, Z., Bračna stečevina u kontekstu Zakona o trgovačkim društvima, Imovinskopravni aspekti razvoda braka, Osijek, 2018., str. 121-137.
8. Madžarov Matijević, S., Poslovni udio u društvu s ograničenom odgovornošću i bračna stečevina- aktualna pitanja iz prakse, Pravo u gospodarstvu : časopis za gospodarsko- pravnu teoriju i praksu, 58, 2019., str.355-385.
9. Maganić, A., Razvrgnuće suvlasničke zajednice, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 1, 2008., str. 413-454.
10. Marković, N., Poslovni udjel kao bračna stečevina, <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2021B1469>
11. Rotar Vogrin, S., Poslovni udio kao bračna stečevina, Godišnjak 25, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Zagreb, 2018., str. 423-429.
12. Šimović, I., Poslovni udjeli u društvu s ograničenom odgovornošću kao predmet bračne stečevine u Republici Hrvatskoj- teorijske dvojbe i izazovi u praksi, Zbornik radova : međunarodni naučni skup Dani porodičnog prava: najbolji interes djeteta u zakonodavstvu i praksi, 6, 2018., str. 253-265.

Zakoni:

1. Obiteljski zakon, NN 162/98, 116/03
2. Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19 i 47/20
3. Ovršni zakon, NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20
4. Zakon o braku i porodičnim odnosima, NN, br. 11/78., 27/78., 45/89., 51/89., 59/90., 25/94., 162/98.
5. Zakon o parničnom postupku, NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19
6. Zakon o sudskom registru, NN 34/22
7. Zakon o trgovačkim društvima, NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19
8. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, NN 92/14, 98/19

Sudske odluke:

1. Presuda Trgovačkog suda u Varaždinu, br. 9 P-18/16-29 od 1. veljače 2018. godine;
2. Presuda VSRH, br. Rev 1176/10-2 od 11. prosinca 2012. godine;
3. Presuda VSRH, Rev-2128/10 od 18. prosinca 2012. godine;
4. Presuda VTS, br. 78. Pž-7677/09-3 od 16. veljače 2011. godine;
5. Presuda VTS, br. 75. Pž-2631/15-9 od 5. siječnja 2016. godine;
6. Presuda Županijskog suda u Zagrebu, br. Gž-5823/13 od 11. ožujka 2014. godine;
7. Presuda Županijskog suda u Zagrebu, br. Gž Ob-1288/16 od 22. studenog 2016. godine;
8. Rješenje Trgovačkog suda u Zagrebu, br. 76. Ovr-270/2017 od 16. studenog 2017. godine;
9. Rješenje VSRH br. Gr1 100/12-2 od 10. travnja 2012. godine;
10. Rješenje VSRH, br. Gr1 487/12-2 od 27. rujna 2012. godine;
11. Rješenje VSRH br. Gr1 526/14-2 od 8. prosinca 2014. godine;
12. Rješenje VTS, posl. br. Pž 7417/05 od 24. travnja 2006. godine.

SUMMARY

Marriage, as a union between a woman and a man, is one of the most complex legal and life institutes, consisting of emotional, personal and property relations, and this complexity is also reflected in the division of marital property that occurs as a result of the termination of the marital union. Although the Family Law Act introduced the institute of marital property, pursuant to which property is divided in equal parts, the problem represents determining what is marital property and what is one's own property. Since business shares represent a set of membership rights and obligations and are not property in the classic sense of the word, the situation is even more complex. Within this set of rights and obligations, spouses can be jointy authorized persons, pursuant to the Companies Act, what has also been confirmed by the case-law. The determination that the business share represents marital assets does not solve the problem, because the determination does not result in the division of that share, nor is the same possible through legal proceedings, for the reason that division requires the consent of the authorized person on the business share and the decision of the company's assembly.

KEYWORDS: marital property, business shares, spouses